

noemde denkbeelden bij een commissie in Indië niet in goede aarde vallen. En waartoe wederom een commissie? Men weet reeds welke verbeteringen noodig zijn, doch evenzeer dat alles op de geldkwestie afstuit.

Het zal toch niet noodig zijn, om commissoriaal te doen uitmaken, dat één inspecteur voor den civiel geneeskundigen dienst in Indië te weinig is? Eén inspecteur, die een groot gedeelte van het jaar aan zijn bureau gebonden is, van wege de van hem verlangde statistische opgaven over de vaccine. Een commissie is toch onnoodig om te doen verklaren, dat één persoon afdoende contrôle kan uitoefenen op civiele geneesheeren, apothekers, doktersdjawa, vaccinateurs, inlandsche vroedvrouwen enz. enz. in ons zóó uitgebreid gebied.

Men beginne met 3 inspecteurs te benoemen, één voor West-, één voor Midden- en één voor Oost-Java, zooals reeds tevergeefs is voorgesteld. De inspecteurs van West- en Oost-Java kunnen dan tevens benut worden om regeerings-opdrachten te vervullen in de buitenbezittingen. Doch men aanvaarde dan ook de consequentiën, welke van de benoeming van meer inspecteurs het gevolg zullen zijn, o. a. verbeteringen aan ziekengestichten, drinkwatervoorziening, rioleering enz.

Aan de civiele geneesheeren geve men meer traktement (4 à 500 gulden 's maands) en make hen tot ambtenaren, terwijl zij in de eerste plaats in aanmerking behooren te komen voor de beter bezoldigde betrekkingen van stadsgeneesheer, op Banka, Sawah Loento enz.

Voorts zorg men voor opleiding van verplegings-personeel aan de drie stadsverbanden en stelle dat opgeleide personeel aan tot behoorlijk bezoldigde mandoers in de kleinere civiele ziekeninrichtingen. Van gewone koelies is toch geen behoorlijke ziekenverpleging te verwachten. Een daartoe strekkend voorstel — van medische zijde ingediend — werd terzijde gelegd, „omdat het zooveel geld kostte”.

Zoolang bezuiniging en nog eens bezuiniging in Indië het wachtwoord is, zoolang zal er voor den civiel geneeskundigen dienst aldaar niets degelijks tot stand kunnen worden gebracht. De aanstelling van een afzonderlijken chef over dien dienst zal ook volstrekt geen verbetering aanbrengen en is ook om redenen, welke thans hier niet ter sprake kunnen komen, niet wenschelijk. Wil men het goede, dan plaatse men een flinke post op de begrooting bijv. van honderdvijftig duizend gulden ten behoeve van den civielen geneeskundigen dienst in Indië en benoeme eerst dan een commissie, welke tot opdracht krijgt te overwegen, op welke wijze die gelden op zijn nuttigst zouden kunnen worden besteed.

J. HAGA,
*oud-kolonel, chef over den geneeskundigen dienst
in Ned.-Indië.*

Den Haag, 1 Nov. 1906.

S C H O O L A R T S E N.

Met de grootste belangstelling en nagenoeg onverdeelde instemming las ik de hoofdartikelen over „schoolartsen” van de hand van prof. BURGER. Waar prof. BURGER echter meent, dat in de groote steden de raad van den schoolarts (of van den medicus-hygiënist in het algemeen) kan „worden ontbeerd

bij de plannen tot bouw of herbouw van scholen", zij het mij veroorloofd, op grond van mijn ervaring als lid der schoolcommissie in de plaats mijner inwoning, met den geachten schrijver van meening te verschillen.

De wettelijke voorschriften, wij mogen er dankbaar voor zijn; zij zijn echter niet voldoende. En de goedkeuring der plannen door den districtsschool-opziener is geen waarborg, dat de eischen der hygiëne tot hun recht komen.

Er is nog zooveel, waarover de wet en het Koninklijk besluit zwijgen en wat toch van groot belang is: de ligging van het gebouw en van de lokalen ten opzichte van de windrichting en van andere huizen (verlichting) en ten opzichte van de straat (rust, resp. straatrumoer), grootte, ligging en inrichting der speelplaatsen, verwarming, ventilatie en kunstverlichting. Al deze onderwerpen komen bij het bouwplan ter sprake en op al deze punten zijn de tekortkomingen uit een hygiënisch oogpunt vele.

Jaren heeft het in den Haag geduurd, eer dat de raad der hygiënische sub-commissie uit de schoolcommissie werd opgevolgd en de nieuw gebouwde scholen op het Z. O. werden gebouwd. Na lang hameren op hetzelfde aambeeld zijn wij thans zoover, dat de schoolgebouwen ten minste niet meer met het front naar de straat worden gebouwd. Toch verrijzen zij vaak nog op zeer ongewenschte plaatsen. Door de schoolcommissie is nu onlangs aan het gemeentebestuur verzocht, niet meer (als tot nu toe) de bouwplannen, wanneer zij gereed zijn, aan de commissie toe te zenden om advies, doch reeds bij het kiezen van een terrein voor schoolbouw te rade te gaan met de hygiënische sub-commissie uit haar midden (en met hoofden van scholen).

Met de ventilatie is het jaren lang hetzelfde getob geweest. Het systeem LEVOIR-VAN BEMMELLEN, hoewel het in de praktijk niet voldeed, werd tot zeer onlangs in elke nieuw gebouwde school weer aangebracht. Reeds jaren geleden deed collega MASTBOOM een eenvoudige en betere wijze van ventileeren aan de hand; slechts schoorvoetend werd dit systeem ingevoerd, en wel naast en tegelijkertijd met het veroordeelde stelsel. Eerst dit jaar, nu door ons (op het voetspoor van collega SWAAB te Amsterdam) door wetenschappelijk onderzoek is *bewezen*, dat het systeem LEVOIR-VAN BEMMELLEN (naar den eisch toegepast) ondeugdelijk is, zijn wij zoover, dat het veroordeelde systeem gaandeweg verlaten wordt.

„Contrôle der verwarmings- en luchtververschingstoestellen" is zeker „noodig en nuttig", maar niet voldoende. De hygiënist heeft uit te maken, of de wijze van verwarmen en ventileeren goed is, en zoo niet, welke verandering daarin aangebracht moet worden.

In al deze opzichten zal het ook voor de groote steden steeds van belang zijn, dat de hygiënist een stem in het kapittel heeft.

Den Haag, 3 November 1906.

J. DE GROOT.

MENINGITIS CEREBRO-SPINALIS EPIDEMICA.

In aansluiting aan de in het nummer van 3 November l. l. van het *Tijdschrift* opgenomen redevoeringen over meningitis cerebro-spinalis epidemica bij gelegenheid van de 57ste Algemeene Vergadering te Groningen gehouden, komt het mij van genoegzaam belang voor, nog het volgende omtrent het onderzoek bij deze ziekte mede te deelen.